

Sygn. akt II Ca 487/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2015 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

Sędzia Sądu Rejonowego Grażyna Madej (delegowana)

Protokolant Sekretarz sądowy Emilia Trąbka

po rozpoznaniu w dniu 24 września 2015 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko A. B. (1)

o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z dnia 11 grudnia 2014 roku, w sprawie I C 159/13

I. oddała apelację;

II. zasądza od A. B. (1) na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 1804,20 zł (tysiąc osiemset cztery złote dwadzieścia groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Andrzej Mikołajewski Dariusz Iskra Grażyna Madej

Sygn. akt II Ca 487/15

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 20 lutego 2013 roku, wniesionym do Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim w dniu 5 marca 2013 roku, skierowanym przeciwko pozwanemu – A. B. (1), powód – (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda czynności prawnej – umowy darowizny zabudowanej nieruchomości położonej w M., dla której prowadzona jest księga wieczysta numer (...), zawartej w dniu 19 sierpnia 2009 roku pomiędzy S. B. (1) a A. B. (1), która dokonana została z pokrzywdzeniem powoda, przez którą to czynność prawną S. B. (1) uniemożliwił powodowi (...) Spółce Akcyjnej zaspokojenie jego wierzytelności w wysokości 72501,08 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu, wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie VI Wydział Cywilny w dniu 30 września 2009 roku w sprawie pod VI Nc 2650/09, któremu nadana została w dniu 30 lipca 2010 roku klauzula wykonalności.

Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 2-9).

*

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych (k. 113-118).

*

W piśmie procesowym z dnia 30 września 2014 roku, złożonym na rozprawie w dniu 1 października 2014 roku, powód rozszerzył żądanie pozwu, wnosząc o stwierdzenie wobec powoda bezskuteczności oświadczenia S. B. (1) złożonego w akcie notarialnym z dnia 19 sierpnia 2009 roku przed notariuszem P. C., numer repertorium A (...), dotyczącego ustanowienia służebności osobistej polegającej na prawie S. B. (1), M. B. (1) i M. B. (2) do korzystania z całego domu usytuowanego na nieruchomości o numerze (...), dla której Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Powód wniósł ponadto o stwierdzenie bezskuteczności oświadczenia A. B. (1) złożonego w dniu 18 czerwca 2010 roku w akcie notarialnym nr Repertorium A (...), sporządzonym przed notariuszem P. C., o ustanowieniu na rzecz B. D. „ograniczonego prawa rzeczowego w postaci prawa najmu” pomieszczeń na piętrze, w tym korytarzach domu usytuowanym na działce numer (...), dla której Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą numer (...) (k. 154).

*

Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2014 roku Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim orzekł, że:

I. uznaje za bezskuteczną w stosunku do (...) Spółki Akcyjnej w W. umowę darowizny nieruchomości położonej w M. przy ul. (...), stanowiącej działkę ewidencyjną o numerze (...), o powierzchni 0,0582 ha, dla której Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), zawartą w dniu 19 sierpnia 2009 roku (Repertorium A Nr (...)) pomiędzy S. B. (1) (darczyńca) a A. B. (1) (obdarowany), której to (...) Spółce Akcyjnej w W. przysługuje wobec dłużnika S. B. (1) wierzytelność w wysokości 72501,08 zł z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu, wynikająca z prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w dniu 30 września 2009 roku (sygn. akt VI Nc 2650/09), któremu została nadana klauzula wykonalności w dniu 30 lipca 2010 roku;

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od A. B. (1) na rzecz (...) Spółki Akcyjnej w W. kwotę 7243 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

IV. nakazuje pobranie od A. B. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim kwoty 130,38 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa (k. 199-199v).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 25 marca 2005 roku (...) Spółka Akcyjna w W. zawarła ze S. B. (1), prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...) umowę nr (...) o użytkowanie kart serwisowych (...). Celem zabezpieczenia wykonania umowy S. B. (1) wystawił weksel in blanco, który poręczony został przez jego żonę – M. B. (1).

Sąd ustalił, że w dniu 10 stycznia 2009 roku S. B. (1) złożył w formie pisemnej informację do weksla in blanco, gdzie wskazał jako swój majątek: dom rodzinny pozostający we wspólności z M. B. (1) oraz środki transportu zgodnie z „wykazem taboru”.

Sąd ustalił, że w lutym 2009 roku S. B. (1) zaprzestał regulowania swoich zobowiązań wobec powoda, wynikających z zawartej umowy.

Sąd ustalił, że w kwietniu 2009 roku doszło do spotkania T. C. (1), współpracującego z powodową spółką w zakresie windykowania długów, ze S. B. (1) w miejscu zamieszkania dłużnika, które dotyczyło warunków spłaty istniejącego po stronie S. B. (1) zobowiązania. Świadkiem rozmowy był pozwany. S. B. (1) zobowiązał się do uregulowania zadłużenia

do dnia 17 czerwca 2009 roku poprzez dokonywanie spłat w wysokości po 2000 Euro tygodniowo. W miesiącu maju 2009 roku S. B. (1) dokonał wpłaty kwoty 2000 zł i na tym zaprzestał dokonywania płatności na rzecz powoda. Wobec powyższego pismami z dnia 25 czerwca 2009 roku powód wezwał S. B. (1) oraz M. B. (1) do wykupu weksla.

Sąd Rejonowy ustalił, że na podstawie umowy darowizny z dnia 19 sierpnia 2009 roku, zawartej przed notariuszem P. C., repertorium Nr A (...), A. B. (1) (obdarowany) nabył od swojego ojca S. B. (1) (darczyńcy) zabudowaną nieruchomość o numerze (...), dla której Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą numer (...). W umowie pozwany ustanowił na rzecz rodziców – J. B. i M. B. (1) oraz brata – M. B. (2) nieodpłatną osobistą służebność polegającą na prawie korzystania z całego domu usytuowanego na przedmiotowej działce. Strony umowy darowizny ustaliły, że w zamian za dokonaną darowiznę pozwany będzie utrzymywał dom oraz pomagał w utrzymaniu i leczeniu młodszego brata.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 30 września 2009 roku Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie VI Wydział Cywilny wydał nakaz zapłaty w sprawie VI Nc 2650/09, w którym nakazał pozwanym – S. B. (1) oraz M. B. (1), aby zapłacili powodowi – (...) Spółce Akcyjnej w W. solidarnie na podstawie weksla kwotę 72501,08 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 7 lipca 2009 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 4524 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zapłaty albo w tym terminie wnieśli sprzeciw. Powyższemu nakazowi zapłaty w dniu 30 lipca 2010 roku została nadana klauzula wykonalności.

Sąd Rejonowy ustalił, że w akcie notarialnym z dnia 18 czerwca 2010 roku, zawartym przed notariuszem P. C., repertorium Nr A (...), pozwany zawarł z B. D. umowę najmu pomieszczeń usytuowanych w domu na przedmiotowej nieruchomości od dnia zawarcia umowy na czas 20 lat. Czyszn ustalono na 200 zł miesięcznie.

Sąd Rejonowy ustalił, że w okresie od dnia 16 października 2008 roku do 2010 roku S. B. (1) dokonywał zbycia składników swego majątku, w tym na rzecz pozwanego w postaci między innymi ciągników siodłowych służących do prowadzenia przez niego działalności gospodarczej. S. B. (1) sprzedawał ciągniki w następujących dniach: 14 kwietnia 2009 roku, 16 października 2009 roku, 21 października 2009 roku, 27 października 2009 roku. S. B. (1) nie informował powoda o zmianach w stanie jego majątku. Pod koniec 2010 roku S. B. (1) zakończył prowadzenie działalności gospodarczej.

Sąd Rejonowy ustalił, że postępowanie egzekucyjne wszczęte w dniu 24 września 2010 roku, prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Radzynie Podlaskim E. W. w sprawie Km 678/10 na podstawie tytułu egzekucyjnego – nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie VI Wydział Cywilny w postępowaniu nakazowym w sprawie VI Nc 2650/09, zostało w dniu 20 stycznia 2011 roku umorzone z uwagi na bezskuteczność egzekucji prowadzonej przeciwko S. B. (1) oraz M. B. (1).

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 20 stycznia 2011 roku powód złożył w Prokuraturze Rejonowej w Radzynie Podlaskim pisemne zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa polegającego na zbyciu składników majątku w celu usunięcia spod egzekucji, dokonanego przez S. B. (2) oraz M. B. (3). Postanowieniem z dnia 4 marca 2011 roku, zatwierdzonym w dniu 8 marca 2011 roku przez Prokuratora Rejonowego w Radzynie Podlaskim, organ postępowania przygotowawczego odmówił wszczęcia śledztwa w sprawie. Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł powód. Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Sąd Rejonowy ustalił, że na dzień zamknięcia rozprawy kwota zobowiązania wynikająca z nakazu zapłaty nie została uiszczona przez S. B. (1) na rzecz powoda. S. B. (1) nie posiada majątku, z którego mógłby spłacić zobowiązanie wobec powoda.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych. Sąd uznał za niewiarygodną tę część zeznań świadka S. B. (1), w której twierdził on, że nie składał zarzutów od nakazu zapłaty. Zeznania te sprzeczne są z dokumentem w postaci postanowienia o odrzuceniu zarzutów między innymi S. B. (1).

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. 527 § 1 k.c. oraz art. 531 § 1 k.c. i omówił przesłanki uznania za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Sąd wskazał, że zawarcie umowy darowizny jest czynnością prawną dokonaną przez dłużnika, na mocy której osoba trzecia – pozwany uzyskał korzyść majątkową – prawo własności nieruchomości. Fakt, że umowa darowizny miała charakter obciążliwy, nie eliminuje faktu uzyskania korzyści majątkowej.

W ocenie Sądu S. B. (1) zawierając umowę darowizny działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela – (...) Spółki Akcyjnej w W.. S. B. (1) wiedział, że dług ze stosunku podstawowego wobec (...) Spółki Akcyjnej jest wymagalny już w kwietniu 2009 roku, a ponadto został stwierdzony natychmiast wykonalnym nakazem zapłaty. Wiedza ta wynika zarówno z zeznań świadka T. C., jak i z wniosku wynikającego z nakazu zapłaty. Z faktu wydania nakazu zapłaty na podstawie weksla wynika bowiem, że dłużnik był wzywany do jego wykupu przynajmniej w dacie doręczenia pozwu. Pozwany nie zaprzeczył przy tym okoliczności, że dłużnik był wzywany do zapłaty weksla. Bezsporna wierzytelność wobec dłużnika wynosiła 72501,08 zł. Nie miała ona zatem charakteru symbolicznego, bądź stosunkowo niewielkiego. Z informacji dołączonej do wystawionego weksla wynika, że dłużnik powoda jako swój majątek wskazał nieruchomość, której dotyczyła umowa darowizny, oraz „tabor pojazdów”. Tym samym to te składniki majątkowe decydowały o zakresie jego wypłacalności bądź niewypłacalności.

Sąd Rejonowy wskazał, że jak wynika z wykazu środków trwałych, na dzień dokonania umowy darowizny dłużnik jako środki trwałe posiadał: 5 ciągników oraz 5 naczep. Suma wartości środków trwałych oscylowała wokół wierzytelności przysługującej powodowi, przewyższając nieznacznie wartość tej wierzytelności, na co wskazywał wykaz środków trwałych zawierający wartości początkowe i wartości za jakie został dany środek sprzedany. W zakresie wartości środków zbytych przez dłużnika na rzecz pozwanego – 3 ciągniki siodłowe warto wskazać, że ich wartości początkowe były znacznie mniejsze niż wartości wskazane jako uzyskana cena. Tym samym, w odniesieniu do środków zbytych na rzecz pozwanego, wartości te nie mogą być miarodajne dla określenia rynkowej wartości tych środków.

Sąd wskazał, że dłużnik posiadał również inne zobowiązania o charakterze publicznoprawnym i pracowniczym. Z zeznań S. B. (1) wynika jednoznacznie, że kwoty uzyskane od A. B. (2) za sprzedane ciągniki i naczepy – 82900 zł przeznaczył na spłatę właśnie tych zobowiązań. Z tego można wyprowadzić wniosek, że one istniały już wcześniej i nie miały charakteru symbolicznego.

Sąd zaznaczył, że złożony przez stronę pozwaną wyciąg z rachunku bankowego dłużnika (nr tego rachunku wskazany jest również na fakturach) stwierdza, że na dzień 22 października 2009 roku saldo na tym rachunku wynosiło (–) 116445,11 zł, a więc było to saldo ujemne. Rzecz jasna nie można uznać, że takie samo saldo było w dacie dokonywania umowy darowizny, jednakże zasady doświadczenia życiowego oraz treść art. 231 k.p.c. określającego domniemanie faktyczne wskazują, iż S. B. (1) oprócz wierzytelności powoda był dłużnikiem wobec innych podmiotów, a wartość tych długów nie była symboliczna. Z zeznań dłużnika wynika ponadto, że część samochodów z jego taboru objęta była umową leasingu, a zatem dłużnik nie był ich właścicielem, a dodatkowo obciążały go raty leasingowe.

W ocenie Sądu Rejonowego czynność darowizny opisanej wyżej nieruchomości spowodowała, że dłużnik stał się niewypłacalny w większym stopniu niż był. Posiadając dług u powoda, a także posiadając inne zobowiązania, w tym publicznoprawne i pracownicze, wyzbył się istotnego składnika majątkowego, jakim była nieruchomość.

Sąd uznał, że twierdzenia pozwanego dotyczące istoty darowizny nieruchomości obciążliwej w niniejszym przypadku i kosztów utrzymania nie wpływają na ocenę niewypłacalności dłużnika, a tym samym nie mają znaczenia dla niniejszej sprawy. Po pierwsze, strona pozwana w żadnej mierze nie udowodniła ponoszonych miesięcznych kosztów utrzymania, po drugie okoliczność ta nie ma wpływu na zakres niewypłacalności dłużnika – nie zostało bowiem wykazane, że dłużnik jakkolwiek określoną kwotę z tego tytułu realnie zaoszczędził.

Sąd uznał, że niezasadne jest również twierdzenie pozwanego, że skoro nakaz zapłaty wydany z weksla był natychmiast wykonalny, to wierzyciel – powód miał możliwość zaspokojenia się już w tym czasie, a sytuacja powstała z uwagi na

opieszalność powoda. To na dłużniku spoczywa ciężar spełnienia świadczenia. Wierzyciel jest osobą uprawnioną, która autonomicznie decyduje o dochodzeniu bądź nie swoich roszczeń. Twierdzenia strony pozwanej stanowią niezasadną i sprzeczną z podstawowymi założeniami prawa cywilnego ochronę dłużnika. Zmierzają one do ochrony dłużnika wyzbywającego się majątku w sytuacji braku natychmiastowej reakcji wierzyciela, któremu przysługuje tytuł oparty na orzeczeniu natychmiast wykonalnym, ale nie prawomocnym. Sąd takie twierdzenia w całości odrzucił, jako sprzeczne z podstawową zasadą podmiotu uprawnionego do otrzymania świadczenia.

Sąd Rejonowy uznał, że wiedza pozwanego odnośnie działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, bądź jej brak, nie ma znaczenia w sprawie.

Sąd uznał, że bezzasadne jest natomiast powództwo w części obejmującej żądanie uznania za bezskuteczne oświadczenie pozwanego o ustanowieniu służebności osobistej oraz zawarcia przez pozwanego umowy najmu.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 100 zd. 2 k.p.c.

Na podstawie przepisu art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Rejonowy nakazał pobranie od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwoty 130,38 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa. Wydatki we wskazanej kwocie powstały w związku ze stawiennictwem na rozprawie w dniu 27 listopada 2014 roku świadka T. C. (1) (k. 197).

*

Od wyroku Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim z dnia 11 grudnia 2014 roku apelację wniósł pozwany, zaskarżając ten wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach I i III.

Pozwany zarzucił:

„I. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 527 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę przedmiotowej darowizny w wypadku, gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego nie wynikało, aby doszło do materializacji wszystkich przesłanek przyznania powodowi ochrony paulińskiej polegającą m.in. na nieprzeprowadzeniu w pełni postępowania dowodowego i nie rozważeniu w sposób bezstronny i wszechstronny czy dłużnicy posiadają inne składniki majątkowe i czy istnieje realna możliwość zaspokojenia powoda, co doprowadziłoby do ustalenia czy dłużnicy stali się niewypłacalni;

II. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 527 § 3 k.c. poprzez wywiedzenie, iż pozwany A. B. (1) posiadał wiedzę co do zobowiązań ciążących na ojcu, w sytuacji kiedy przesłuchiwani w sprawie świadkowie wskazywali, iż dłużnik nie informował nikogo z rodziny o problemach prowadzonej przez siebie firmy – co pozwala obalić domniemanie przewidziane w dyspozycji w/w paragrafu;

III. naruszenie prawa materialnego poprzez zastosowanie domniemania prawnego z art. 529 k.c. i uznanie, S. B. (1) działał z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela spółki pod firmą (...) S.A. z siedzibą w W. w sytuacji, gdy nie zachodziły przesłanki wskazane w tym przepisie, a to dlatego, że przedmiotowa umowa była de facto umową odpłatną, obciążającą pozwanego, nie zaś stricte umową darowizny jak tego wymaga dyspozycja art. 529 k.c.;

IV. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. mające istotny wpływ na wynik sprawy, polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów i przyjęciu domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k.c. w sytuacji, kiedy analizując i właściwie oceniając zeznania świadków, a w szczególności okoliczności towarzyszące, będące asumptem dokonania przedmiotowej darowizny, należy dojść do przekonania, iż pozwany nie posiadał wiedzy co do zobowiązań ciążących na darczyńcy;

V. naruszenie art. 233 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny materiału dowodowego i wyciągnięcie zeń wniosków w żaden sposób nie dających się ustalić w procesie prawidłowego i zgodnego z zasadami logiki dekodowania stanu faktycznego w oparciu o zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy;

VI. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez całkowite pominięcie w uzasadnieniu okoliczności przemawiających za niewypłacalnością dłużników, która stanowi jeden z warunków udzielenia wierzycielowi ochrony paulińskiej;

VII. naruszenie dyspozycji art. 100 k.p.c. poprzez obciążenie pozwanego w całości kosztami postępowania w przypadku, kiedy część żądania strony powodowej została oddalona, co obligowało Sąd do wzajemnego zniesienia bądź też stosunkowego rozdzielenia kosztów między stronami”.

Pozwany wniósł o:

„- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa jako oczywiście bezzasadnego.

(...)

- zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje”.

*

W odpowiedzi na apelację powód, reprezentowany przez pełnomocnika, wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję według norm przepisanych (k. 258-259v).

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik pozwanego popierał apelację (k. 267).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanego jest bezzasadna i w związku z tym podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Na wstępie należy wskazać, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz prawidłowej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ponowne przytaczanie tych ustaleń oraz rozważań w zakresie oceny dowodów jest zbędne.

Nie są uzasadnione zarzuty apelacji. Zarzuty te zostały przy tym sformułowane w sposób wewnętrznie sprzeczny. Z jednej bowiem strony pozwany zarzuca naruszenie przepisów prawa materialnego przez Sąd pierwszej instancji, a z drugiej kwestionuje ustalenia faktyczne tego Sądu, które stanowiły podstawę zastosowania wskazanych w apelacji przepisów art. 527 § 1, 2 i 3 k.c.

Podniesienie zarzutów w takim zestawieniu jest jurydycznie niepoprawne. Zarzut naruszenia prawa materialnego ma rację bytu wówczas, gdy Sąd dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, a tylko nie zastosował odpowiednich przepisów prawa materialnego, niewłaściwie je zastosował lub też dokonał błędnej ich wykładni. W takich wypadkach naruszenie prawa materialnego ma charakter pierwotny i może stanowić podstawę zarzutu apelacyjnego.

Jeżeli natomiast sąd pierwszej instancji dokona nieprawidłowych ustaleń faktycznych i stosownie do tych ustaleń stosuje lub nie określone przepisy prawa materialnego, to naruszenie prawa materialnego ma charakter wtórny, gdyż jest pochodną nieprawidłowych ustaleń faktycznych. W takim przypadku nie następuje naruszenie prawa materialnego w znaczeniu ścisłym, a podnoszenie wówczas takiego zarzutu jest bezprzedmiotowe.

W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił okoliczności faktyczne.

÷

Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c., który jest przepisem prawa procesowego.

Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. może polegać na błędnym uznaniu, że przeprowadzony w sprawie dowód ma moc dowodową i jest wiarygodny, albo że nie ma mocy dowodowej lub nie jest wiarygodny. Skuteczność zarzutu apelacji naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów wymaga spełnienia dwóch przesłanek:

1. Prawidłowe postawienie zarzutu naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów wymaga wskazania dowodu (dowodów), do którego zarzut ten się odnosi².

Ogólne zatem stwierdzenie, że doszło do naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów, nie spełnia wymagania sformułowania zarzutu naruszenia ściśle określonego przepisu prawa, w tym wypadku przepisu prawa procesowego³. Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. może sprowadzić się do zarzutu, że sąd przy ocenie wiarygodności i mocy dowodowej określonych dowodów przekroczył granice swobodnej oceny, dokonując oceny dowolnej, sprzecznej z wymaganiami prawa procesowego, doświadczeniem życiowym oraz regułami logicznego myślenia. Rzeczą strony, która zgłasza taki zarzut, jest wykazanie, że przy ocenie wiarygodności i mocy dowodowej konkretnego dowodu, na podstawie którego sąd dokonał ustalenia faktycznego, przekroczono granice swobodnej oceny dowodów, a nadto iż miało to istotny wpływ na wynik sprawy. Jeżeli wnoszący apelację formułuje zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. uzasadniając go tym, że zachodzi sprzeczność ustaleń z treścią materiału dowodowego, to taki zarzut nie można uznać za uzasadniony⁴.

2. Postawienie zarzutu naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. nie może polegać tylko na przedstawieniu własnej, korzystnej dla skarżącego, opartej na własnej ocenie materiału dowodowego, wersji zdarzeń. Konieczne jest natomiast, przy posłużeniu się argumentami wyłącznie jurydycznymi, wykazywanie, że wskazane w art. 233 § 1 k.p.c. kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów zostały naruszone, co miało wpływ na wynik sprawy⁵.

Jeżeli sąd odwoławczy stwierdzi, że z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Ocena dowodów przeprowadzona przez sąd może być natomiast skutecznie podważona, jako nieodpowiadająca wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c. tak zwanej zasadzie swobodnej oceny dowodów, tylko w przypadku, gdy sąd wyprowadza z zgromadzonego materiału dowodowego wnioski sprzeczne z zasadami logiki lub zasadami doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych. Uprawnienie sądu drugiej instancji do dokonania odmiennych ustaleń bez ponowienia dowodów z zeznań świadków, czy też z przesłuchania stron, jest dopuszczalne i uzasadnione, ale w szczególności wówczas, gdy dowody te mają jednoznaczną wymowę, a ocena sądu pierwszej instancji jest oczywiście błędna. Same, nawet poważne, wątpliwości co do trafności oceny dokonanej przez Sąd pierwszej instancji, jeżeli tylko nie wykroczyła ona poza granice zakreślone w art. 233 § 1 k.p.c., nie powinny stwarzać podstawy do zajęcia przez Sąd drugiej instancji odmiennego stanowiska⁶.

Skarżący nie przytoczył w apelacji ani dowodów, których dotyczy zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów, ani też nie wskazał, jakie kryteria oceny tych dowodów zostały naruszone. Apelacja pozwanego nie zawiera w ogóle wskazania, w czym miałyby się wyrażać wadliwa ocena zebranego materiału dowodowego i w ogóle nie odnosi się do oceny dowodów przedstawionej przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Pozwany nie wskazuje nawet, jakim dowodom Sąd pierwszej instancji powinien jego zdaniem dać wiarę, a jakim odmówić wiarygodności i mocy dowodowej. Uzasadnia to uznanie zarzutu naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. za nieuzasadniony.

÷

Prawidłowe są ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji co do tego, że S. B. (1) dokonując darowizny działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Za tego rodzaju ustaleniem przemawia nie tylko domniemanie wynikające z treści przepisu art. 529 k.c., którego pozwany w rozpoznawanej sprawie nie obalił, ale również dowody wskazane przez Sąd pierwszej instancji. Ustalony na podstawie tych dowodów całokształt okoliczności faktycznych rozpoznawanej sprawy wskazuje nie tylko na to, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, ale wręcz, że działał

w zamiarze pokrzywdzenia wierzyciela. Dłużnik dążył wprowadzić do spłacania wierzytelności wierzycieli innych niż powód poprzez sprzedaż majątku ruchomego, jednak priorytet uczynił z wierzytelności publicznoprawnych i pracowniczych, pomijając innych wierzycieli.

Zaprzestanie regulowania przez dłużnika należności względem powoda, które zbiegło się z rozpoczęciem wyzbywania się ruchomości w postaci ciągników siodłowych, a następnie dokonanie darowizny wkrótce po otrzymaniu przez powoda i jego żonę wezwania od wierzyciela (powoda) do zapłaty weksła wystawionego na zabezpieczenie należności wynikających z umowy z dnia 25 marca 2005 roku, wskazuje jednoznacznie, że zasadniczym, jeśli nie jedynym celem, uzasadniającym dokonanie darowizny była chęć wyzbycia się majątku w związku ze spodziewanym dochodzeniem przez wierzyciela – (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w W. roszczeń na drodze sądowej.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego nie wynikają żadne okoliczności faktyczne, które w sposób racjonalny usprawiedliwiłyby dokonanie właśnie w tym momencie umowy darowizny nieruchomości na rzecz syna. Sama tylko sytuacja rodzinna dłużnika, na którą powoływał się pozwany w rozpoznawanej sprawie, raczej przemawiałaby przeciwko dokonywaniu przez rodziców radykalnych rozporządzeń majątkowych na rzecz jednego tylko z synów, niż za ich dokonaniem.

Prawidłowe jest również ustalenie Sądu pierwszej instancji co do tego, że w wyniku darowizny dłużnik stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

Z zeznań samego pozwanego wynika, że środki, jakie S. B. (1) uzyskał od niego tytułem zapłaty ceny sprzedaży za ciągniki siodłowe nabyte przez A. B. (1), S. B. (1) przeznaczył na spłatę istniejących zobowiązań. Z wyciągu rachunku S. B. (1) wynika, że chodziło o kwotę 82900 zł zapłaconą w dniu 30 października 2009 roku. W tym samym dniu S. B. (1) dokonał przelewów na inne konta w łącznej kwocie 73452,79 zł, z czego na rachunek A. B. (1) zwrócił kwotę 2200 zł, a na rachunki innych osób trzech kwoty 42780 zł i 13272,79 zł (k. 135-136).

Na dzień 23 października 2009 roku S. B. (1) miał zadłużenie w kwocie 116595,11 zł (k. 135 – wyciąg z rachunku). Pozwany nawet nie wskazywał, aby powstało ono w okresie od dnia 19 sierpnia 2009 roku do dnia 23 października 2009 roku, co oznacza, że istniało ono również już wcześniej.

Z postanowienia z dnia 20 stycznia 2011 roku o odmowie wszczęcia śledztwa, wydanego w sprawie (...), zatwierdzonego przez prokuratora, wynika, dłużnik już w sierpniu 2009 roku posiadał zadłużenie względem urzędu skarbowego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, kierowców z tytułu wynagrodzenia za pracę, dostawców paliw ((...)) i (...)) oraz względem powoda i jeszcze innego podmiotu ((...)).

Istnienia tych wierzytelności, jak również ich rozmiarów – przekraczających wartość przedmiotu darowizny, pozwany nie kwestionuje w apelacji.

W związku z powyższym wyzbycie się przez S. B. (1) w dniu 19 sierpnia 2009 roku istotnego składnika majątkowego w postaci nieruchomości spowodowało, że dłużnik ten stał się niewypłacalny w większym stopniu niż przed dokonaniem darowizny.

Pozwany nie wykazał w ogóle, aby wartość mienia ruchomego dłużnika pozostałego po dokonaniu darowizny wystarczała na pokrycie zobowiązań wynikających z tytułu egzekucyjnego w postaci nakazu zapłaty z dnia 30 września 2009 roku, wydanego przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w sprawie VI Nc 2650/09, i pozostałych zobowiązań S. B. (1).

÷

Trafne jest stanowisko Sądu pierwszej instancji, że w rozpoznawanej sprawie nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia okoliczność, czy pozwany, jako obdarowany, wiedział lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Sąd Rejonowy nie przytoczył wprawdzie w uzasadnieniu wyroku treści przepisu art. 528 k.c., jednak treść uzasadnienia wskazuje, że przepis ten został zastosowany.

Przepis art. 528 k.c. stanowi, że jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Z powołanego przepisu jednoznacznie wynika, że jeżeli osoba trzecia uzyskała od dłużnika korzyść majątkową bezpłatnie, to nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia wiedza osoby trzeciej o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, jak również brak tej wiedzy.

Umowa z dnia 19 sierpnia 2009 roku, której dotyczy żądanie pozwu, była umową darowizny, a więc umową, do istoty której należy nieodpłatność. Charakteru tej umowy nie zmienia okoliczność, że nabywca ustanowił na rzecz rodziców i brata służebność osobistą mieszkania w budynku stojącym na nieruchomości będącej przedmiotem umowy.

Bez znaczenia dla charakteru umowy, jako darowizny, i jej istotnej cechy w postaci braku odpłatności jest okoliczność, że wraz z własnością darowanej rzeczy przechodzi na nabywcę (obdarowanego) obowiązek ponoszenia na przyszłość normalnych wydatków i ciężarów związanych z utrzymaniem rzeczy. Tego rodzaju obowiązek jest związany z prawem własności rzeczy i jest pochodną zasad korzystania z rzeczy zgodnie z jej przeznaczeniem i pochodną obowiązków publicznoprawnych właściciela rzeczy. Nie zależy natomiast w jakimkolwiek stopniu od tego, czy umowa, na podstawie której doszło do nabycia prawa własności rzeczy miała charakter umowy darowizny, czy też innej umowy cywilnoprawnej.

÷

Oczywiście bezzasadny jest zarzut naruszenia przepisu art. 227 k.p.c. Powołany przepis stanowi, że przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Z naruszeniem tego przepisu mielibyśmy do czynienia wówczas, gdyby sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotem dowodu mogą lub powinny być inne kwestie niż fakty, na przykład przepisu prawa lub zasadność powództwa, ewentualnie gdyby uznał, że przedmiotem dowodu mogą lub powinny być również fakty, które nie mają istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Taka sytuacja w rozpoznawanej sprawie nie wystąpiła i nawet apelacja pozwanego nie zawiera stanowiska przeciwnego w tym zakresie.

÷

Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisu art. 100 k.p.c. Sąd Rejonowy trafnie uznał, że powód uległ tylko co do nieznaczącej części swojego żądania, a więc że w sprawie powinien mieć zastosowanie przepis art. 100 zd. 2 k.p.c., jako podstawa prawna rozstrzygnięcia o kosztach procesu za pierwszą instancję.

Żądaniem głównym pozwu było żądanie uznania za bezskuteczną względem powoda umowy darowizny zawartej przez pozwanego i dłużnika. Żądania dodatkowe, z którymi wystąpił powód, miały charakter uboczny w stosunku do żądania pierwotnego i dotyczyły praw o niewielkiej wartości w stosunku do wartości nieruchomości objętej pierwszym żądaniem.

W związku z powyższym można uznać, że powód uległ tylko co do nieznaczącej części swojego żądania.

÷

Mając na uwadze powyższe rozważania należało oddalić apelację, jako bezzasadną.

*

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził od A. B. (1) na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 1804,20 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

W związku z tym, że apelacja pozwanego została oddalona w całości, pozwany jest stroną przegrywającą sprawę w całości w postępowaniu odwoławczym. Powinien zatem zwrócić powodowi poniesione w tym postępowaniu koszty. Koszty te obejmują:

a) wynagrodzenie pełnomocnika procesowego powoda – 1800 zł, ustalone na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 490 – tekst jednolity ze zmianami),

b) opłatę pocztową za przesłanie pełnomocnikowi pozwanego przesyłki poleconej obejmującej odpowiedź na apelację – 4,20 zł (k. 260).

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Andrzej Mikołajewski Dariusz Iskra Grażyna Madej

1 W tym miejscu znajduje się w uzasadnieniu oczywista omyłka: chodzi w rzeczywistości o powoda, a nie, jak wskazano w uzasadnieniu, pozwanego.

2 Wyrok SN z dnia 28 kwietnia 2004 roku, V CK 398/03, Lex nr 174215; wyrok SN z dnia 23 stycznia 2001 roku, IV CKN 237/00, Lex nr 52528; wyrok SN z dnia 5 lipca 2000 roku, I CKN 291/00, Lex nr 303349; wyrok SN z dnia 25 listopada 2003 roku, II CK 293/02, Lex nr 151622.

3 Wyrok SN z dnia 24 czerwca 2008 roku, I PK 295/07, Lex nr 496401.

4 Wyrok SN z dnia 15 września 2005 roku, II CK 59/05, Lex nr 385605; wyrok SN z dnia 18 stycznia 2002 r., I CKN 132/01, Lex nr 53144.

5 Wyrok SN z dnia 16 grudnia 2005 roku, III CK 314/05, Lex nr 172176; wyrok SN z dnia 18 czerwca 2004 roku, II CK 369/03, Lex nr 174131; wyrok SN z dnia 15 kwietnia 2004 roku, IV CK 274/03, Lex nr 164852; wyrok SN z dnia 25 listopada 2003 roku, II CK 293/02, Lex nr 151622; wyrok SN z dnia 23 stycznia 2003 roku, II CKN 1335/00, Lex nr 439181; wyrok SN z dnia 27 września 2002 roku, IV CKN 1316/00, Lex nr 80273; postanowienie SN z dnia 23 stycznia 2001 roku, IV CKN 970/00, Lex nr 52753; wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2001 roku, II CKN 588/99, Lex nr 52347; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 19 czerwca 2008 roku, I ACa 180/08, Lex nr 468598, OSA 2009/6/55; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 21 maja 2008 roku, I ACa 953/07, Lex nr 466440; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2008 roku, VI ACa 306/08, Lex nr 504047; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 maja 2008 roku, I ACa 328/08 Lex nr 466423; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 kwietnia 2008 roku, I ACa 205/08, Lex nr 465086; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 stycznia 2008 roku, I ACa 1040/07, Lex nr 466431; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 lutego 2007 roku, I ACa 1053/06, Lex nr 298433; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 kwietnia 2006 roku, I ACa 1303/05, Lex nr 214251; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 stycznia 2006 roku, I ACa 1609/05, Lex nr 189371.

6 Wyrok SN z dnia 21 października 2005 roku, III CK 73/05, Lex nr 187032.